

Habitar la formació de persones adultes

editorial

carpeta

Usual rima amb mansesa? Des del malestar al bon viure: una consciència crítica que canvia a cadascú i al món des de l'estil de vida i des del treball

Lucia Bertell • 7

Les altres alfabetitzacions. Habitar l'educació d'adults: el treball dels nous educadors d'adults i l'aprenentatge al llarg de la vida

Paula Guimarães, Institut d'Educació, Universitat de Lisboa • 26

Formar-se per a la vida o viure l'educació i la formació?

Licínio C. Lima, Universitat de Minho • 36

Habitar l'educació de persones adultes. Un espai, encara, per a la cura

Clara Arbiol Gonzalez, Universitat de València • 43

Una formació de persones adultes singular que arrela...

Maria Dolores Jurado Jiménez, Universitat de Sevilla • 51

contínua

Refundar la crítica en educació en els temps de capitalisme globalitzat

Marco Raúl Mejía J., Planeta Paz, Expedició Pedagògica Nacional • 65

persones, territoris i experiències

Educació al llarg de la vida i pràctiques educatives

Rosa M. Falgàs, ACEFIR i Joan Tañà, CFA Nou Girona i ACEFIR • 81

Algunes reflexions sobre el quefer docent des del centre d'FPA que co-habite

Iolanda Corella i Llopis, Centre Públic Municipal d'FPA d'Almussafes • 87

Habitar el món: un projecte d'educació pel desenvolupament

Gemma Villanueva Bohigas, Centre d'E. P. A. Camp Rodó, Palma • 97

Formació de Persones Adultes: El territori com espai de vida educativa...

Dolors Monferrer Ferrando • 106

Aula 3: teatre al CEPA Son Canals

Maria Josep Carrasco Escandell, CEPA Son Canals • 111

investigació

Universitat i neoliberalisme: performativitat, competitivitat i productivisme

Alfredo Veiga-Neto, Maura Corcini Lopes • 121

Pedagogia crítica i decolonial en els temps de Trump. Entrevista a Peter McLaren

Pablo Cortés-González • 133

arxiu dialogica

La Troca, una escola comunitària de formació de persones adultes

La Troca • 147

fotografia

Seminari: educació popular, acció sociopolítica i ciutadania, 2005 • 155

llibres

Freire y educación. Antonia Darder • 157

Reiventando Freire. Moacir Gadotti; Martin Carnoy, Organitzadors • 158

Sumari

Com participar

Quaderns d'Educació Contínua?

Les pàgines de la nostra revista estan obertes a tot tipus de col·laboracions relacionades amb l'Educació i la Formació de les Persones Adultes. El nostre interès és oferir la publicació a tots aquells que desitgen col·laborar en ella exposant els seus coneixements, les seues reflexions i experiències analitzades. Així com també a les persones i institucions que desitgen difondre a través dels Quaderns d'Educació Contínua les seues iniciatives i activitats dins d'aquest àmbit.

Les col·laboracions han de requerir les següents condicions bàsiques:

- L'extensió dels treballs serà de 10 pàgines en format DIN A-4, a doble espai, amb un títol que sintetitzi el seu contingut. És convenient d'intercalar apartats que divideixquen i ordenen les diferents parts de l'exposició.
- S'enviarà dues còpies del treball acompanyades d'una versió d'aquest en suport informàtic, preferentment en Winword. S'aconsella, si el tema ho permet, incloure gràfics, quadres sinòptics, etc., que il·lustren i completen el contingut del text.
- Com és natural la revista podrà realitzar una «correcció d'estil» sobre el text original, que en cap dels casos alterarà els conceptes ni l'enfocament adoptats per l'autor.
- Notícies i dades per a ser incloses en les pàgines informatives de la revista, sobre congressos, jornades, convenis, acords, programes, plans, iniciatives, projectes; cursos, conferències, debats, premis i concursos; publicacions de llibres, revistes, manuals, etc.
- Ha d'incloure sempre la font responsable i les notes de referència on el lector pugui requerir major informació.

Algunes reflexions sobre el quefer docent des del centre d'FPA que co-habite

Iolanda Corella i Llopis, Mestra al Centre Públic Municipal d'FPA d'Almussafes

A mode de contextualització

Primerament he de reconèixer que sempre que he de comunicar sobre les pràctiques docents, mai sé on situar-me; si limitar-me a la mera descripció tècnic-metodològica o, si anar més enllà i plantejar aquelles qüestions que el viure d'eixa pràctica em susciten. Potser faré una mica de tot.

Per tal de contextualitzar, diré que el centre públic municipal d'FPA on jo treballo des de ja fa 20 anys, es troba a Almussafes, un municipi de quasi 9000 habitants al sud de la ciutat de València. Aquest ha sofert gran canvis en els últims 50 anys, especialment amb l'arribada de la Factoria Ford. En relativament pocs anys el municipi ha passat de tindre una població dedicada majorment a l'agricultura a tindre un polígon industrial potent i una població dedicada principalment a la indústria i als serveis. A més, no solament ha suposat un canvi socioeconòmic en la població sinó que l'Ajuntament maneja un pressupost alt la qual cosa reverteix en la possibilitat d'oferir molts recursos a la població, també culturals i educatius.

L'escola d'adults començà a funcionar com a programa d'EPA en el curs 1985-86, i ha seguit oferint formació a la població del municipi i dels voltants sense interrupció fins hui. Amb el canvi normatiu de l'any 2000, el programa va transformar-se en un Centre Públic d'FPA de titularitat municipal, i des del 1997 estem treballant el mateix equip docent.

Per entendre com es constitueix l'oferta del centre d'FPA s'ha de ficar necessàriament en context i saber que al mateix temps que es va constituir el programa d'EPA al municipi, també es va crear un Centre Cultural emblemàtic i molt potent pressupostàriament i organitzativament parlant. L'aposta per la cultura ha estat una característica dels diferents equips polítics que han estat al front del consistori. El fet que es crearen simultàniament aquests dos serveis, Centre Cultural, i Escola d'Adults, va dur associat que l'oferta formativa orientada a la població adulta es repartira de forma que el Centre Cultural oferia tot un seguit de tallers de manualitats, teatre, gimnàstica, etc.; mentre que l'Escola d'Adults assumia la impartició de formació més reglada o de caire més acadèmic. En general, des del seu inici, el centre d'adults s'ha caracteritzat per una oferta centrada en la vessant més acadèmica i per un escàs desenvolupament de tot allò que podria recollir el programa j).

Així, hui al centre despleguem el programa a) fins a l'obtenció del Graduat en Secundària. Tot i que el Cicle I de la Formació Bàsica el tenim desplegat en 3 nivells, fa uns 6 cursos que no creem grup d'alfabetització (FB1) per manca de matrícula, i les persones que requereixen aquest nivell són integrades en el grup de Formació Bàsica 2. Del programa b) despleguem la preparació per a l'accés a Cicles Formatius de Grau Superior i, puntualment, l'accés a Cicles Formatius de Grau Mitjà. També hem ofert la preparació per a les proves d'Accés

a la Universitat per a majors de 25, 40 i 45 anys, malgrat que ja fa un parell de cursos que no tenim suficient demanda per a crear grup d'aquesta formació. A més, i des del seu inici, el centre ofereix cursos de valencià en els nivells A2, B1, C1 i C2. Recentment hem incorporat el B2 per l'aplicació del Marc Europeu de llengües també a les certificacions de coneixement del valencià. Els cursos d'anglès també han conformat l'oferta del centre des del seu inici, i al llarg dels anys hem anat ampliant-los fins arribar als 7 grups d'anglès que oferim a hores d'ara, i que abracen des d'un nivell iniciació, fins al B2. És la única formació de la qual el centre ofereix dos horaris en alguns dels seus nivells i en la qual es matriculen anualment unes 200 persones. També oferim cursos al voltant de les competències digitals, i aquests s'han adaptat a les necessitats i interessos de la població; així, inicialment oferíem cursos de word i excel però, més recentment oferim cursos sobre l'ús de les xarxes socials, l'ús del telèfon mòbil, sobre com realitzar gestions amb l'e-administració, etc. També, des del curs 2000-01, oferim, cursos de castellà per a persones nouvingudes, oferta que s'ha mantingut constant des d'aleshores, i que en funció de la demanda ens ha permès fer un grup o dos, ja que a Almussafes no hi ha una presència significativa de població immigrada que requereixca l'aprenentatge del castellà. Sí que hi ha immigració de població de dintre de l'Estat i de parla castellana que sovint demanden cursos inicials de valencià.

Per tancar aquesta presentació al voltant de l'oferta, crec que es pertinent reflexionar sobre quins condicionants tenim en tant que centre públic municipal. El fet de treballar a un centre d'adults d'aquesta titularitat suposa trobar-se entre dues administracions. Per una banda tenim tot un marc normatiu que desenvolupa l'administració autonòmica, qui té les competències per a regular l'educació d'adults; i, per altra, tenim l'administració local, que per ser l'administració que està més a prop de la població rep directament les demandes i sol·licituds d'aquesta. A nosaltres, treballadores de l'administració local que hem de fer complir la norma de l'administració autonòmica, ens toca assumir un paper mediador; ens correspon trobar la manera de respondre a la demanda dins de la norma i de transmetre a l'administració local què es pot fer i què no; però fonamentalment ens obliga a ser agents creatius per aconseguir obrir el dispositiu, que és el centre, i fer-lo flexible i que responga realment a les necessitats de la població, que és el seu objectiu últim.

Algunes pràctiques educatives

És evident que en funció de les diferents opcions formatives de què parlem s'articula una metodologia docent o una didàctica específica pròpia dels diferents mòduls. No es fa servir la mateixa metodologia als cursos d'informàtica, als cursos de llengües, que als de preparació de CFGS o als de GES. A més, hi ha també una manera de fer de cada professional en funció dels seus propis recursos didàctics i de la seua manera d'entendre la tasca docent.

Però més enllà del fer concret a l'aula, al Centre d'FPA d'Almussafes hem dut a terme una sèrie d'experiències que han estat creades per a donar resposta a la població en circumstàncies concretes i fer real el dret a l'educació de les persones adultes. Són una sèrie de recursos docents, i organitzatius, si cal, que hem bastit per tal d'atendre l'especificitat de la nostra població i que pretenen donar resposta a alguna necessitat que hem considerat rellevant. Amb els anys hem anat creant una sèrie de recursos organitzatius i/o formatius que ajuden a les persones en el seu procés educatiu i algunes s'han mantingut en el temps i d'altres no. Entre alguns d'ells hi trobem:

Organització d'un Servei d'Atenció Tutorial de matí. El centre destina una sèrie d'hores lectives del professorat a crear una atenció tutorial en horari de matí per respondre a l'alta 'turnicitat' que tenen les persones que vénen al centre amb l'objectiu que les ajude a poder seguir els seus estudis en no perdre el contacte amb les classes en la quinzena que no poden assistir-hi de vesprada.

Disseny de modalitat semipresencial per a la preparació de CFGS. En els anys en què la demanda d'aquesta formació era molt alta vam haver de crear una modalitat semipresencial per donar-hi resposta. Vam dissenyar un sistema d'interacció docent basat en la comunicació a través del correu electrònic i el suport d'un bloc web on es presentaven els continguts digitalitzats i adaptats per poder ser treballats a distància, així com recursos complementaris i propostes d'activitats. D'aquesta manera les persones podien seguir la formació amb unes sessions presencials molt més dilatades que es destinaven a aclariment de dubtes i realització d'exercicis pràctics. Aquesta nova manera d'interactuar ens va obligar a revisar i adaptar la normativa del centre tot tenint en compte aquesta nova modalitat; especialment pel que fa a l'obtenció del Certificat d'Aprofitament i a com considerar el criteri d'assistència.

Experimentació amb l'ús de xarxes socials (whastapp i facebook) com a ampliació de l'espai aula en alguns mòduls de GES. Des de fa cinc cursos s'ha implementat a aula l'experiència de crear grups de Facebook (amb la particularitat de ser "grups secrets" i, per tant, no visibles a altres amigats de les persones participants) i grups de WhatsApp, amb l'objectiu d'obrir un espai-temps d'encontre més enllà del que l'organització del centre estableix per a un àmbit o grup, per ficar en comú materials o reflexions al voltant dels temes que s'estan treballant a l'aula. El dinamisme amb què el grup d'aprenentatge respon a aquestes eines obliga a problematitzar-les i a autoregular-ne la gestió col·lectivament (d'aquestes). I és una oportunitat per abordar críticament amb les persones participants, l'ús d'aquestes xarxes socials i quines repercussions tenen en les nostres vides.

Aula oberta. Va suposar la implementació al llarg d'un curs d'un programa de xarrades de periodicitat mensual sobre temàtiques diverses (medi ambient, música, lectura, psicologia, etc.) i obertes a tots els grups i també a la resta de la població. Es va pensar com una oferta cultural i de divulgació per a la població del municipi amb

l'objectiu d'apropar el centre d'adults a aquelles persones que no coneixien el centre i, d'alguna manera també obrir el centre al municipi. Ens trobarem que la participació de persones no matriculades al centre va ser escassa, i que l'acollida entre l'alumnat del centre va ser molt bona. Així que, tot i que solament va tindre una durada d'un curs, s'ha consolidat en l'oferta actual com una activitat intergrups o interprogrames. I ha evolucionat cap a una idea de *Tallers oberts*; programació de tallers intergrups buscant la intergeneracionalitat. Hem fet fins el moment: tallers de calça i de punt de ganxo, on les persones majors ensenyen els més joves; tallers de reciclatge d'oli usat per fer sabó, tallers de confecció clauers, tallers de poda i trasplantament de bonsais, tallers de cuina, etc.

Jornades de Formació i Ocupació. El centre d'FPA organitza, junt a l'ADL i el Centre d'Informació Juvenil unes jornades orientades a la població aturada en les quals es donen eines per a una millora de la inserció laboral de les persones, i en les quals es destaca en un lloc molt rellevant el paper de la formació, tot destacant els recursos educatius existents al nostre context i al municipi en particular. Les persones participants en el Centre d'FPA han assistit als diferents tallers i xarrades, i també han estat ponents en diferents convocatòries tot compartint la seua experiència formativa al centre per tal de traslladar i donar a conèixer la seua trajectòria positiva a través de l'educació d'adults cap a una inserció laboral.

Jornades Culturals i d'Esplai. Al llarg de 3 dies s'interrompen les classes de tots els programes i s'ofereixen xarrades, tallers, excursions, música, dansa, berenars, concursos de dolços, etc., a totes les persones del centre. Es tracta de buscar un espai-temps que trenque la modularitat per programes, grups o franges d'horari i que afavorisca l'encontre de totes les persones que hi participen. Per altra banda, en programar les activitats, impliquem a associacions i a professionals locals que s'ofereixen a col·laborar trobant així una ocasió per donar-se a conèixer. És una experiència que fem des de fa 20 anys i sempre té una excel·lent acollida. Entenem que és una manera d'obrir el centre al teixit social i de crear sinèrgies i complicitats amb agents socials de l'entorn.

Grups de conversa en llengua anglesa. Fa un parell de cursos que es creen una sèrie de grups informals per a la pràctica oral de l'anglès. Es busca que les persones d'un nivell semblant d'anglès puguen interactuar entre elles en aquesta llengua per reforçar les seues competències comunicatives en anglès.

A més, al centre, com ocorre a la major part de centres d'adults, hi dissenyem tota una sèrie d'activitats socioculturals que van des d'excursions, sopars, actuacions musicals, xarrades, animacions lectores, etc. Al nostre centre, tractem que aquestes ajuden a aconseguir els objectius de la formació de persones adultes, i siguen acords amb els valors i la filosofia del centre. A més, que estiguen realment a l'abast de tothom, i que, a poder ser, estiguen ofertes dintre de l'horari general del centre.

Com habitar l'educació d'adults

Més enllà de aquestes xicotetes pinzellades de les experiències o pràctiques que realitzem al centre d'FPA d'Almussafes, que se situen en un plànol purament descriptiu, i que crec que no seran molt diferents de les que es desenvolupen a altres centres, voldria compartir algunes reflexions sobre com habitar l'educació d'adults, i de quina manera abordem el nostre fer educatiu.

“Fer i desfer, com el matalafer...”

Crec que una de les característiques essencials que s'ha de viure en un centre d'adults ha de ser la *mutabilitat*; la capacitat de revisar constantment les nostres accions formatives, de detectar necessitats i articular respostes noves. Es tractaria, per tant, de tindre una certa flexibilitat que ens permeta bastir recursos formatius en un moment donat i, amb la mateixa facilitat, desballestar-los i desprendre'ns d'ells quan veiem que ja no responen al que es necessita o si entenem que cal respondre a altra necessitat prioritària. Considere fonamental no instal·lar-nos en la comoditat del que ja està fet, del que a nosaltres (docents) ens agrada i/o ens suposa poca feina, sinó preguntar-nos: als interessos de qui respon allò que estem fent? És a dir, estar oberts a l'experimentació, a la creació, a l'assaig-error i, si cal, plegar veles sense massa miraments, perquè la població al servei de la qual estem té necessitats canviants. De vegades, cal solament una simple modificació normativa perquè la realitat als centres siga totalment diferent. Valga com a exemple, la supressió de la prova d'accés a CFGS per a les persones que estan en possessió del títol de Tècnic. La preparació de la prova de CFGS va ser durant uns anys una demanda potentíssima que ens va obligar a bastir una modalitat en semipresencial per atendre-la, i a la qual dedicàrem molt de temps i esforços. Però d'un curs a l'altre, passàrem a tindre una reducció de matrícula tan significativa que quasi ens dificultava confeccionar un sol grup, i que per descomptat, no ens permet mantindre la preparació de les matèries específiques.

Mudar sense perdre l'essència del que som

Amb tot, i malgrat que pugà semblar inicialment contradictori amb la idea de la mutabilitat; crec que s'ha de practicar la *resistència* entenent-la com *“la fortalesa que podem tindre i alçar davant els processos de desintegració i de corrosió que provenen de l'entorn i, fins i tot, de nosaltres mateix”* (Esquirol, 2015). Una resistència necessària davant la forta tendència a la mercantilització de l'educació que els vents del neoliberalisme alimenten. Una tendència que converteix les persones en usuaris o clients; que mesura l'educació en termes de productivitat i eficiència; que ens ven les noves tecnologies com a garants de la democratització i universalització del dret a l'educació quan el que fan es despersonalitzar la relació educativa i re-

duir-la al consum de paquets instructius; que s'apropia de paraules com “qualitat”, “avaluació”, “competència”...

Per matisar la idea de la mutabilitat, cal deixar clar que com a educadors no hem de vestir-nos amb qualsevol vestidura que se'ns presente com a última moda. No tot allò que s'anomena “innovació” és nou; i encara que ho fóra; pel fet de ser nou no vol dir que siga bo; de la mateixa manera que el que és vell no és dolent. Hi ha una sobrevaloració del terme “innovació” quan la veritat és que amb aquest terme s'encunyen pràctiques educatives molt conservadores o de mera transmissió d'informació en un sentit bancari de la educació, en termes freireans. Sovint se'ls dóna una pàtina tecnològica, i es presenten com a model. L'ús d'una tablet o d'un dispositiu informàtic no converteix un material docent conservador en quelcom millor. L'embolcall nou ens pot despistar si pensem que la tecnologia legitima. Cal, per tant, problematitzar aquestes modes, qüestionant el que hi ha a la seua base, preguntant-nos quin sentit educatiu tenen, i on queden les persones en eixe procés. Si són agents actius del procés, o mers receptors d'una sèrie de continguts que han de ser ingerits, com una píndola que automàticament, en ser deglutida, els capacita o els valida en el mercat.

Finalment, aquesta idea de flexibilitat, canvi permanent, adaptació constant al nostre context i les seues necessitats que he anomenat mutabilitat, hauria d'estar sustentada sobre la problematització permanent de la nostra tasca docent. Les grans preguntes freireanes, a favor de qui o què sóc mestra? o contra qui o què sóc mestra?, ens haurien d'acompanyar sempre.

Resistència ancorada en les persones

Les persones són l'element més importants en el procés educatiu. Perquè el procés educatiu és una relació humana. No és un procediment de producció fabril. Per tant, si hi ha un posicionament educatiu realment innovador, radical, transformador, i potent, és aquell que posa les persones en el centre del procés educatiu. Les persones són, i som, l'element fonamental. Ni les metodologies, ni les programacions per competències, ni tots aquests artificis tècnico-burocràtics que tant ocupen i preocupen els i les docents i l'administració. L'essencial de la tasca docent és ficar les persones al centre del procés, i articular-la participadament, junts, al voltant de les seues necessitats i interessos.

Crec que l'essència transformadora de l'educació d'adults es troba en les relacions educatives que es donen en els espais-temps d'aprenentatge, i que es teixeixen entre les persones que hi participem, docents i discent. I aquestes relacions sols són educatives si són relacions d'amor. No de sobreprotecció, no de domini, no d'infantilització... Les relacions realment amoroses són relacions d'acolliment, d'acompanyament i de reconeixement de l'altra persona en tot el que és; tot reconeixent la seua vàlua, al seu dret i el seu poder de conduir-se i decidir en la seua vida, amb autonomia però amb altres, i també en el seu procés d'aprenentatge.

Per tant, és essencial no perdre de vista quin és l'objecte i el sentit de la nostra tasca educativa. Perquè molt sovint les persones docents acabem atrapades pel vòrtex d'aquest forat negre que és la burocràcia-tecnocodidàctica, que se'ns presenta com a indicadora de qualitat mentre ens redueix a les persones educadores a meres aplicadores i executores de la norma i les instruccions; ens despulla de la nostra llibertat i potència educadora alhora que ens xucla el temps i les energies. Es crea, per tant, un escenari en què aquesta burocràcia incessant sembla que atorga legitimitat al nostre ser com a educadors i educadores, i correm en una cursa esgotadora per complir tràmits, alguns absolutament estèrils que, com li ocorre al personatge de la Regna Roja de *A través de l'espill* de Lewis Carroll, solament serveix per mantindre'ns en el mateix punt, però, això sí, ja espoliades d'energia, força i temps.

Aquesta vessant burocratitzadora i tecnificadora del procés educatiu és una peça més que caracteritza el model global cap al qual avança la nostra societat i també l'educació, on tot es mercantilitza i es quantifica en termes econòmics. L'educació, per tant, es redueix a instrucció per al mercat laboral, i des d'una perspectiva absolutament utilitarista. Una educació absolutament mercantilitzada i subsumida en els valors del mercat se centra en les competències i la competència, en la gestió, en la qualitat, en els resultats; parla de clients o usuaris; pretén optimitzar recursos; parla de productivitat, de rendiment, d'innovació, que és com l'I+D+I empresarial, d'eficiència, de rànquings, d'estandardització, d'avaluació, d'actuacions per a la millora, etc.

Significar l'educació d'adults com un procés que es dona en l'encontre entre persones, com un procés de creació i creixement permanent, d'apoderament de les persones; de realització de pràctiques de llibertat i de participació; de pràctiques democràtiques, de pràctiques amoroses, en les quals les persones se senten reconegudes, acollides, en confiança, per encetar, amb altres, els seus processos de vida i d'aprenentatge, suposa moure's contra la tendència generalitzada que es dona al món educatiu i a la societat. La qual cosa no és fàcil, i ens obliga a resistir. Seguint a Esquirol (2015), la nostra resistència davant els forts vents que ens disgreguen, ha d'ancorar-se en la proximitat a les persones, en el fet de compartir, en els gestos menuts, en el contacte directe amb l'altre, en el temps compartit per a parlar, per a escoltar, i també per al silenci. La resistència es falca en les micropolítiques, en les relacions quotidianes, en com ocupem el temps, en el fet de crear i d'imaginar junts; en l'encontre de les persones per cultivar l'alegria i el bon humor; en gaudir, somriure, abraçar...; en encomanar la il·lusió per eixe anar fent i desfent que és propi dels processos vius... És, per tant, important per nodrir-nos, identificar els nostres "veritables" indicadors de qualitat i ficar-los en valor urgentment: un jove "expulsat" del sistema ordinari que assisteix al centre cada dia amb un somriure ample i sincer; les aules plenes i sorolloses; les rotllanes rituals al voltant de la màquina de cafè, el jove provinent de l'institut i que et diu: "ha estat el millor curs de la meua vida"; les riallades pels corre-

dors; la gent fent propostes, les activitats desbordades de participació, eixa assistència constant, any darrere d'any, de qui ha fet del centre sa casa i part de la seua vida...

La resistència no es redueix al “jo” aïllat, sinó que s'obri al jo amb els altres. Per tant, la resistència l'afermem en eixe restar-nos a l'aula i a altres àmbits organitzatius del centre, per deixar temps i espai al ser dels altres. Perquè qui ocupa tot l'espai-temps, no deixa espai per a les decisions dels altres; qui programa i controla cada segon de la interacció escolar, no permet créixer els altres. Aquestes són pràctiques profundament autoritàries per molt “moderns i innovadors” que siguen els termes en els quals es redacten les programacions d'aula.

En definitiva, no hi ha altra manera d'habitar l'educació d'adults que no siga de resistència a aquests embats, i d'apertura absoluta a l'altre. Com diu el Niño de Elche “*lo más revolucionario es escuchar, y escucharse*”, en tots els sentits del fet d'escoltar.

Altre element que se'ns presenta com a novador i paradigma de la nova educació són les noves tecnologies. L'ús dels dispositius tecnològics tendeixen a allunyar-nos amb una falsa aparença de proximitat. No dic que no s'hagen d'utilitzar, sinó que no hem de caure en el parany de creure que hi ha un encontre real. Pot ser una eina interessant que complementa el treball presencial, però no un substitut de la proximitat humana; i sempre que permeta la llibertat de la persona en la relació educativa. La majoria de vegades, quan es parla de models a distància, a través de la tecnologia, se'ns està venent sota l'aparença de modernitat i sofisticació, un model educatiu profundament conservador i autoritari, on la persona no pot aportar ni modificar, ni decidir absolutament res en el seu procés de formació i aprenentatge; on els continguts estan pre-dissenyats, tancats, i empaquetats, per al seu consum. Aquestes “píndoles” de coneixement suposen una versió actualitzada de l'educació bancària que tan bé va definir Freire.

Per tant, cal incorporar les noves tecnologies, però sense sucumbir a aquesta tendència de consum d'instrucció on-line, i incorporar les noves tecnologies per assajar formes de fer que realment siguen obertes, i que permeten la participació de les persones, que no limiten la seua creativitat, que permeten una comunicació en tots els sentits, és a dir, que la informació fluisca a dintre del grup entre tots els participants i que les afectacions es compartisquen i es fiquen en comú... En definitiva, poden ser eines interessants que poden ajudar-nos a fer més fàcil l'accés al dret a l'educació però sempre que no perdam de vista quin model d'educació volem; i podem i devem aprofitar les dinàmiques que es donen en aquestes plataformes per reflexionar críticament sobre aquestes i l'ús que se'n fa en la societat.

La incomoditat permanent

Hui per hui, l'educació d'adults sols pot ser habitada des de certa incomoditat, des de cert desassossec que necessàriament ens ha de generar un dispositiu conformador com és l'escola, si volem que siga un espai per al pensament crític, per a les

pràctiques lliures... En definitiva, si volem que les pràctiques docents que duem a terme en un dispositiu escolar siguin altra cosa diferent del que el sistema socioeconòmic alimenta, necessàriament hem de viure-ho com a conflicte, des del qüestionament permanent.

Posar les persones al centre de tot el procés i, alhora, complir amb les tasques d'una estructura que estableix unes condicions que dificulta ficar les persones en el centre del procés, és complicat. Volem fer allò que sabem que hem de fer però, per contra, allò que l'administració ens diu que hem de fer, dificulta, o és contrari, a l'essència de la nostra tasca. Per tant, aquesta situació, ens obliga a absorbir un alt nivell d'incoherència, la qual cosa és difícil de pair si no fas una reflexió crítica del context i problematitzes qui ets com a docent i quin paper jugues en el sistema.

Per altra banda, altra font d'incoherència prové del fet que mentre el dispositiu escolar ens atorga un rol definit per la possessió de la veritat, pel poder de l'avaluació i pel domini dels procediments i les estratègies, donant per suposat que el procés educatiu és un flux d'informació que va en un únic sentit, i que és previsible (si saps aplicar les tècniques adequades), controlable i mesurable; la veritable naturalesa dels processos educatius és incerta i complexa i, per tant, difícilment es deixa atrapar en un esquema tècnic-didàctic de transmissió de continguts, plantejament d'activitats, avaluació... Si ho reduïm tot a aquest procediment centrat en els continguts, o en les competències, tant se val, possiblement siga un procediment mort, en el sentit que a les persones no els passe res perquè res d'allò tinga a veure amb elles, i per tant, l'aprenentatge siga impossible; o possiblement el que estiga passant escape absolutament al que nosaltres creiem estar controlant...

En resum, la incoherència prové principalment d'assumir la incertesa i complexitat dels processos que es donen en, i entre, les persones i entendre que són les persones i els seus interessos i necessitats els que són essencials al fet educatiu, mentre el sistema ens demana complir uns procediments tècnicoburocràtics que es basen en la il·lusió de control i que prioritzen els continguts o les competències o altra variable mesurable i objectivable tot traient a la persona del procés.

Aquesta incoherència que ens toca viure ha de generar incomoditat necessàriament, si som docents compromesos i crítics. Però aquest desassossec no pot arrossegarnos al lament permanent, perquè el dolor constant ens podria dur a defugir la situació i acomodar-nos al que se'ns demana tot renunciant a la nostra opció crítica i ètica. Si no volem renunciar, sols podem assumir positivament aquesta incomoditat com un indicador que no hem perdut el sentit de la nostra tasca. Com una brúixola que ens indica que, d'alguna manera, sentim la tensió al velam perquè estem orientats contra corrent...

En l'educació permanent, la lluita, els reptes i els desafiaments també són permanents. I una bona i sana manera d'habitar l'educació d'adults és reconèixer-li aques-

ta característica que és la d'estar sempre en construcció; amb la sensació constant de trobar-nos sempre a la casella de sortida i ben disposats per a recomençar permanentment amb tota la il·lusió i l'esperança.

Per tant, els centres d'FPA han de bategar arrelats al seu context i a les necessitats de la població que els habita, als centres municipals bé ho sabem, i per a això, necessàriament hem de conformar propostes amb agilitat i rapidesa per respondre al que la població requereix. Aquesta mutabilitat suposa, com diu Freire, un *estar sent*, que ens obliga a estar sempre en un procés de recerca, de creació, d'experimentació o, si voleu, de "fer i desfer" permanent i que hem d'entendre com a intrínsec als processos dinàmics d'aprenentatge i de vida. L'educació és permanent perquè el ser humà és inconclús i per tant, també els centres d'FPA han de ser-ho. Sempre inacabats. No podem rendir-nos a la comoditat i a la repetició continuada, si el que volem és tindre les aules i els centres vius -més quan la Llei de Règim Local penja sobre els centres de titularitat municipal tot amenaçant el seu futur. Però en aquesta mutabilitat accelerada es fa necessari tindre clar per quina educació apostem i apuntalar el fet educatiu en aquella vessant que li dona tot el sentit; que és la seua dimensió humana i humanitzadora.

Bibliografia i llocs web

- CARROLL, L. (2010) A través de l'espill. I tot allò que Alícia hi va trobar. Quaderns Crema. Barcelona
- ESQUIROL, J.M. (2015) La resistència íntima. Assaig de una filosofia de la proximitat. Quaderns Crema. Barcelona.
- FREIRE, P. (1970) Pedagogía del oprimido. Siglo XXI. Madrid.
- FREIRE, P. (2003) Pedagogia de l'autonomia. Publicacions de l'Institut Paulo Freire. Xàtiva.
- NIÑO DE ELCHE <https://www.youtube.com/watch?v=YFuToRRKMsK>